

Glefsa

Brot úr hagvísunum og skýrslum SSV og annað tengt efni – 7. tbl. 2026

Þjónustu- og atvinnusókn til Vesturlands

Vífill Karlsson

Á Vesturlandi er Borgarnes öflugasti þjónustukjarninn ef horft er til þess hversu víða hann sækir viðskiptavinum sína landfræðilega séð samkvæmt þjónustukönnun Byggðastofnunar (Tafla 1). Ekkert slíkt mynstur er að finna er varðar atvinnusókn. Það er helst að munur sé á sunnanverðu og norðanverðu Vesturlandi þar sem fyrrgreindi hlutinn nær til örlítið fleiri staða (Tafla 2).

Inngangur

Í síðustu Glefsu var fjallað um hversu mikið íbúar tiltekinna staða á Vesturlandi sæktu þjónustu og atvinnu út fyrir sitt búsetu- og þjónustusvæði. Þessi Glefsa er einskonar framhald þar sem spurt verður: *Hversu stór hluti íbúa ýmissa staða á öllu landinu sækir þjónustu og atvinnu til einstakra þéttbýliskjarna á Vesturlandi?* Eingöngu verður stuðst við niðurstöður gagna þjónustukönnunar Byggðastofnunar sem framkvæmd var árið 2024 (Þorkell Stefánsson og Hanna Dóra Björnsdóttir, 2026). Vissulega gætu rauntölurnar á einhvern hátt verið eitthvað ólíkari þessum sem hér greinir, því tölurnar byggja á spurningakönnun en ekki gögnum sem byggja á opinberum skráningum. Ekki er t.d. hægt að fullyrða að þjónustu- eða atvinnusókn sé engin á milli staða sem ekki mældust í könnuninni (tómir reitir í töflum) heldur má fremur ætla að könnunin sé mjög lítil þannig að engin slíkur þátttakandi rataði inn í könnunina. Höfundur veit t.d. af nokkrum Akurnesingum sem starfa í Borgarnesi og Borgnesingi sem starfar í Stykkishólmi en þar eru tómir reitir (Tafla 2). Sambærileg dæmi er trúlega að finna er varðar þjónustu. Þess utan voru staðir ekki tilgreindir í úrvinnslu Byggðastofnunar heldur flokkaðir sem „annað“ ef „mjög fáir“ þátttakendur voru á bakvið samtölu, meðaltal eða hlutfallstölu. Taka verður því eftirfarandi umfjöllun með þessum fyrirvara en tölurnar gefa samt finar og gagnlegar vísbendingar og lýsa tilteknu mynstri sem vert er að gefa gaum.

Þjónustusókn til staða á Vesturlandi

Skoðum fyrst hversu stór hluti íbúa tiltekinna staða sækir þjónustu til einstakra þéttbýliskjarna á Vesturlandi. Á óvart kom af hversu fáum stöðum utan Akraness þátttakendur sögðust sækja þjónustu þangað, en 76,5% þátttakenda úr Hvalfjarðarsveit sögðust gera það og var það þá hæsta hlutfall einstaks staðar/sveitarfélags sem það gerði (Tafla 1). Næst á eftir þeim hlutfallslega komu

þátttakendur úr dreifbýli Snæfellsbæjar, (3,4%) og Reykhóla, (3,0%). Þá 2,3% þátttakenda úr dreifbýli Borgarfjarðar, 1,6% úr dreifbýli Dalabyggðar og 1,4% úr Búðardal. Af þeim sem mældust voru svo Borgnesingar hlutfallslega fæstir, 1,0%.

Tafla 1. Búseta þeirra sem sóttu þjónustu til staða á Vesturlandi 2024.

Búseta	Til Akraness	Til Borgarness	Til Stykkishólms	Til Grundarfjarðar	Til Ólafsvíkur	Til Hellissands/Rífs	Til Búðardals
Akranes	92,0%						
Hvalfjarðarsveit	76,5%	5,8%					
Borgarnes	1,0%	91,1%					
Borgarfjarður dreifbýli	2,3%	82,2%					
Búðardalur	1,4%	15,2%					62,3%
Dalabyggð dreifbýli	1,6%	31,3%	1,7%				50,9%
Stykkishólmur			89,5%				
Eyja- og Miklaholtshreppur		45,5%	45,2%				
Grundarfjörður		3,2%	11,1%	76,0%			
Ólafsvík		2,5%	3,4%		73,1%	6,7%	
Snæfellsbær dreifbýli	3,4%	21,1%	17,5%	2,1%	37,0%	4,2%	
Hellissandur/Ríf		4,6%	2,6%	6,7%	44,5%	29,7%	
Barðaströnd		4,9%					
Reykhólar		18,9%					13,4%
Reykhólar dreifbýli	3,0%	33,5%					19,3%
Hólmavík		7,3%					
Hólmavík dreifbýli		7,3%					
Drangsnes		2,2%					
Árneshreppur		5,0%					
Barðaströnd		4,9%					
Hrútafjörður/Bitra		8,8%					
Hvammstangi		4,2%					
Hvammstangi dreifbýli		7,5%					
Blönduós		3,7%					
Blönduós dreifbýli		3,0%					
Sauðárkrúkur dreifbýli		1,8%					
Varmahlíð		1,0%					

Tölur Byggðastofnunar

Borgarnes virðist vera sterkasta þjónustumiðstöð á Vesturlandi ef það er metið út frá fjölda þeirra staða sem viðskiptavinir Borgarness búa. Þeir voru 25 en 15 þeirra eru utan Vesturlands. Hlutfallslega flestir komu úr dreifbýli Borgarfjarðar en 82,2% þátttakenda þaðan sögðust sækja þangað þjónustu. Þátttakendur úr Eyja- og Miklaholtshreppi komu næst á eftir, 45,5%, dreifbýli Reykhóla 33,5% og dreifbýli Dalabyggðar 31,3%. Þá þátttakendur frá Reykhólum með 18,9% og Búðardals 15,2%. Athygli vekur að engin þátttakandi af Skaganum sagðist sækja þjónustu til Borgarness og engin frá Stykkishólmi. Trúlega vegna þess að þetta eru þjónustukjarnar ásamt Borgarnesi með einna breiðasta

þjónustuúrvalið á Vesturlandi. Það sést m.a. af því að Stykkishólmur er eini staðurinn á Snæfellsnesi sem þjónar íbúum á öllu Snæfellsnesi og lítið eitt út fyrir það.

Mestu fjarlægðir frá Borgarnesi til allra átta eru 220 km til Varmahlíðar, 130 km til Hellissands, 154 km í Reykhóla, 189 í Drangsnes og 260 km í Norðurfjörð á Ströndum sem er í Árneshreppi (Vegagerðin, 2026). Á þessu sést að þjónustusvæði Borgarness er í a.m.k. 200 km en í nýlegum Púlsi um sama efni nær þjónustusvæði Akureyrar í a.m.k. 300 km fjarlægð í vestur og austur (Vífill Karlsson, 2026).

Þegar sjónum er beint að norðanverðu Vesturlandi þá má túlka tölurnar þannig að Grundfirðingar hafi þjónustað íbúa úr dreifbýli Snæfellsbæjar og af Hellissandi/Rifi og Ólsarar líka. Grundfirðingar sóttu ekki þjónustu til Ólafsvíkur heldur bara til Stykkishólms og Borgarness af stöðum á Vesturlandi. Ólsarar sóttu bara þjónustu til Stykkishólms, Borgarness og Hellissands/Rifs en ekki Grundarfjarðar.

Atvinnusókn til staða á Vesturlandi

Atvinnusókn til staða á Vesturlandi var mun minni landfræðilega en sókn eftir þjónustu. Það byggir á fjölda tómra reita í töflunum en þeir eru fleiri í töflunni um atvinnusókn (Tafla 2).

Það voru helst staðir á sunnanverðu Vesturlandi sem veita íbúum annarra tveggja staða á Vesturlandi atvinnu: Akranes, Hvalfjarðarsveit og Borgarnes þegar miðað er við þá flokkun sem Byggðastofnun studdist við í sinni skýrslu.

Ef við skoðum hversu margir þátttakendur í hópi íbúa á Vesturlandi sögðust vinna þar sem þeir búa, þá voru þeir íbúar fæstir í Hvalfjarðarsveit (50%) og Akranesi (62,6%). Flestir hinna íbúanna þar nefndu höfuðborgarsvæðið sem sinn vinnustað, Hvalfjarðarsveit 26,3% og Akranes 21,9%.

Tafla 2. Búseta þeirra sem sóttu atvinnu til nokkurra staða á Vesturlandi 2024

Búseta	Til Akraness	Til Hvalfjarðarsveitar	Til Borgarness	Til Borgarfjarðar dnb	Til Stykkishólms	Til Grundarfjarðar	Til Ólafsvíkur	Til Hellissands/Rifs	Til Búðardals	Til höfuðborgarsvæðis
Akranes	62,6%	13,4%								21,9%
Hvalfjarðarsveit	16,7%	50,0%	7,0%							26,3%
Borgarnes	3,0%	3,9%	79,8%	6,4%						6,4%
Borgarfjörður dnb			15,1%	79,8%						4,0%
Stykkishólmur				94,3%						
Eyja- og Miklaholtshr.										
Grundarfjörður				89,5%	8,4%					
Ólafsvík				88,7%	4,8%					
Snæfellsbær dnb										
Hellissandur/Rif								100%		
Búðardalur									94,4%	
Dalabyggð dnb										35,1%

Tölur Byggðastofnunar

Vangaveltur

Á óvart kom hvað Akranes hefur laðað til sín viðskipti af fáum stöðum. Þar er t.d. sjúkrahús sem veitt hefur góða þjónustu um langt árabil með úrval sérfræðinga og aðgengi fyrir Vestlendinga mjög gott m.t.t. umferðarpunga á höfuðborgarsvæðinu í dag og bílastæðamála þar. Það ætti að vera léttir að losna við, sérstaklega eldra fólki. Kannski væri það tækifæri fyrir íbúa á Vesturlandi að sjúkrahúsið á Akranesi færi í kynningar og ímyndarherferð í landshlutanum.

Fjöldi þátttakenda

Vert er að telja fram fjölda þátttakenda á þeim stöðum sem fjallað er um í þessari Glefsu (Tafla 3).

Tafla 3. Fjöldi þátttakenda í þjónustukönnun Byggðastofnunar 2024.

Búseta	Þjónustusókn	Vinnusókn
Akranes	328	187
Hvalfjarðarsveit	57	34
Borgarnes	201	114
Borgarfjörður dreifbýli	139	89
Búðardalur	28	18
Dalabyggð dreifbýli	45	29
Stykkishólmur	55	35
Eyja- og Miklaholtshreppur	7	5
Grundarfjörður	60	38
Ólafsvík	84	62
Snæfellsbær dreifbýli	20	16
Hellissandur/Rif	35	24
Reykhólar	16	9
Reykhólar dreifbýli	12	8
Hólmavík	42	27
Hólmavík dreifbýli	25	18
Drangsnes	17	9
Árneshreppur	8	
Barðaströnd	10	8
Hrútafjörður/Bitra	16	10
Hvammstangi	61	33
Hvammstangi dreifbýli	20	14
Blönduós	72	42
Blönduós dreifbýli	40	28
Sauðárkrókur dreifbýli	43	33
Varmahlíð	66	35

Heimildir

Vegagerðin. (2026, 20. ágúst). Vegalengdir. <https://www.vegagerdin.is/samgongukerfid/vegakerfid/vegir/vegalengdir>

Vífill Karlsson. (2026). Þjónustu- og atvinnusókn til Norðurlands eystra. Púlsinn, 1(6), 1-2.

Þorkell Stefánsson og Hanna Dóra Björnsdóttir. (2026). Þjónustukönnun fyrri hluti: Vinnu- og þjónustukönnun. Sótt á: https://www.byggdastofnun.is/static/files/Skyrslur/thjonustukonnun_fyrri.pdf